

<SERMO 12>¹
<Dominica quarta in Quadragesima>
Defuncti Guillermi de Luxi in media Quadragesima

Letatus sum in hiis que dicta sunt michi: in domum Domini ibimus.

1 *Fons ascendebat de terra, irrigans uniuersam superficiem terre.* Verba ultimo proposita concordant festiuitati, que est de conceptione Filii Dei in utero uirginis Marie. Hoc fuit maximum beneficium quod fecit Deus pro homine. Fons iste Christus est, in libro Sapientie: *Fons sapientie uerbum Dei*. In fonte reperimus triplicem plenitudinem aque, sufficientie, indeficientie, superaffluentie. Sufficientie, quia sicut fons sufficit uille uel ciuitati, sic gracia Dei sufficit toti humano generi. Indeficientie, quia eius gracia non potest deficere, sicut nec aqua fontis potest diminui. Item superaffluentie, quia *de plenitudine eius nos omnes accepimus*, <quia> omnes possunt de gracia sua habere, non oportet nisi gremio² tendere. Ista superfluentia apparuit |75rb| it in die Annuntiationis dominice quando Christus de Spiritu sancto conceptus ascendit de terra natus de Virgine Maria. Conceptus <est> in ea de Spiritu sancto, quia *homo natus est in ea*. Et bene ascendendo, quia solum Christus conceptus est sine originali, <set> nos omnes in originali, et ideo eius conceptio uadit in ascendendo, nostra in descendendo. Ideo irrigat uniuersam terram, scilicet Ecclesiam, gracia sua. Et quia indigemus gracia sua irrigari, rogemus primo Deum.

<L>*etatus sum etc.*

2 Boni rumores sunt isti, et boni rumores libenter debent audiri. Sicut dictum est alias, impossibile est mortalem hominem in hac uita misera in labore uiuere sine consolatione. Ad huiusmodi ueritatem. Fideles Christiani qui fuerunt per istam Quadragesimam in labore penitencie, in medio istius Quadragesime indigent aliqua consolatione, quos consolatur hodie mater Ecclesia. Et est totum officium Ecclesie consolatorium. In principio misse inuitat eos mater Ecclesia ad gaudium, ita dicens: "Letare Iherusalem" etc.; sequitur: "qui in tristitia fuistis, ut exultetis." Vnde, quia in ista |75va| Quadragesima ieiunauimus in fletu et dolore cordis pro peccatis nostris fuimus, aliquantulum gaudere debemus. Vnde Dauid ponit se in exemplum, cum dicit: *Letatus sum etc.* Et quod plus est, Paulus apostolus illam celestem patriam proponit nobis in premium: *Illa, ait, que sursum est Ierusalem, libera est, que est mater nostra*. Multum gauderemus si sciremus certos rumores de illa misera Ierusalem, quod in perpetuum esset Christianis tradita. Quanto magis de illa celesti Ierusalem gaudere debemus, que est patria nostra quam expectamus secundum Apostolum: *Non habemus hic manentem ciuitatem, set futuram inquirimus*.

¹ Transcribed by Andrew T. Sulavik from manuscript: Paris, Bibl. Nationale, lat. 14952, ff. 75vb-80ra; J. B. SCHNEYER, *Repertorium*, v. 2, p. 478, n. 15; TH. KAEPPPEL, *Scriptores*, v. 2, p. 112, n. 1552.

² gremio] gremium

3 Dicit:³ *Letatus sum*. In quibus uerbis tanguntur tria: primo, ipsa leticia: *Letatus sum*; secundo, leticie materia: *in hiis que dicta sunt michi*; tercio, leticie ratio et causa: *in domum Domini ibimus*.

4 De primo, ut sciamus qua leticia letari debemus, nota quod legimus in Scriptura quadruplicem leticiam. Prima est carnalis, secunda temporalis, tertia spiritualis, quarta ce|75vb|lestis. Prima est uilis et ignominiosa, et hec est uoluptuosorum; secunda punctalis et momentanea, et hec cupidorum; tertia dulcis et consolatoria, et hec penitencium; quarta perhennis et beata, et hec in gloria beatorum.

5 Prima ergo leticia carnalis <que> consistit in carnalibus desideriiis, com[m]ensationibus, ebrietatibus, luxuriis ceterisque immundiciis. De qua loquitur Salomon in libro II Sapientie in persona impiorum, de beata uita futura desperantium, nichil boni in presenti habentium, set alios secum ad dampnationem trahentium: *Venite, inquit, fruamur bonis que sunt*. O quam malum hoc ‘Venite’! Hinc respondet illud Matt. xxv:⁴ *Ite, ite maledicti in ignem eternum*. Dicit *fruamur bonis que sunt*, non “bonis que uentura sunt,” quia de eis nichil habebunt. *Et utamur creatura*⁵ *tamquam in iuuentute celeriter*, hoc est dum sumus⁶ iuuenes. Sequitur: *Vino precioso nos impleamus. Coronemus nos rosis antequam* |76ra| *[quam] marcescant*. ‘Faisons chapiaus de roses.’ Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. *Vbique relinquamus signa leticie nostre, quoniam hec est pars nostra et sors nostra*. Pessima pars ista, quando *pluet super eos laqueos; ignis <et> sulphur* etc. Ista leticia non est uere dicenda leticia, set insania. Nam que est maior insania quam pro delectatione momentanea accumulare sibi infinita supplicia? “Momentaneum est quod delectat, eternum sequitur quod cruciat.” Dyabolus excecatur oculos talium, ne uideant. Tales decipit sicut uenditores pomorum decipiunt ementes, qui ponunt aliqua pulcra poma in ore calat<h>i, et interius remanent alia putrida. Ita dyabolus momentaneam delectationem carnis pretendit et interius eternum cruciatum intendit. Hec est leticia uilis et ignominiosa, et iniqui sunt omnes qui in ista letan|76rb|tur. De quibus scriptum est Prouer. ii,⁷ quod *letantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis; quorum uie peruerse* etc.

6 Est secunda leticia [scilicet] punctalis et momentanea, que consistit in istis terrenis diuiciis, de qua loquitur Iob xxxi:⁸ *Si letatus sum in diuiciis meis; si uidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare; si letatum est in abscondito cor meum, et obscuratus sum manum meam: quod est iniquitas maxima*. Omnia ista uerba sunt uerba imprecationis, quasi dicat: Si in talibus letatus sum, mala michi ueniant de corde meo. Per ‘solem’ intelligo hominem in magna prosperitate diuiciarum; per ‘lunam’ intelligo hominem in minori. Et nullus debet letari, nec in maioribus diuiciis nec in minoribus. Quicquid sit de istis laicis qui Scripturam non intelligunt, saltem clerici, religiosi et prelati in talibus non debent letari, scientes pro certo quod quanto ista temporalia sunt periculosiora, tanto plus contempnenda. Sicut sancti patres |76va| contempserunt, et maxime sanctus sanctorum Christus omnia contempsit, et contempnenda docuit, ut bene cogitarent diuites mundi quod dicit Salomon in

³ Dicit] glosa added after and expunged

⁴ Matt xxv] added in the margin in another hand

⁵ et utamur creatura] added in the margin in another hand

⁶ sumus] in hoc mundo written after and deleted

⁷ Prouer ii] added in the margin in another hand

⁸ xxxi.] added in margin in another hand

Ecclesiaste: Et si multis annis uixerit homo, ponatur quod centum ‘multum’ esset, et in hiis omnibus letus fuerit, meminisse tamen debet tenebrosi temporis, et dierum multorum, immo annorum infinitorum, qui, cum uenerint, uanitatis arguentur preterita. Dicunt enim dampnati in inferno: *Quid nobis profuit superbia? Et diuiciarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia uelud umbra.* Ista leticia est punctalis et momentanea, unde Iob xx: *Gaudium ypocrite ad instar puncti.* Punctus nec longitudinem nec latitudinem habet, et tamen est principium alicuius lineae que in infinitum excedit alias lineas. Ita terrene diuicie nec longitudinem habent, <quia> non possunt diu durare, nisi quamdiu homo uiuit, nec latitudinem, quia |76vb| qui eas diligit non habet pacem cordis. Immo corda illorum qui eas habent multis amaritudinibus respersa sunt, et tamen sunt principium pene infernalis ad quas ducunt <dies> suos de quibus Iob xxi: *Tenent tympanum et cytharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt.*

7 Est leticia tertia spiritualis, que est in declinando a malo et faciendo bonum, de qua Ps.: *Signatum est super nos* etc. Sequitur: *Dedisti leticiam in corde meo.* Hec est uera leticia. Non est alia leticia in presenti quam bona conscientia, pax cordis. Peccator dormiens in mortali peccato suo non habet pacem. Cogitauit quod si in tali statu moreretur, dampnaretur. Dicitur in libro viii⁹ Sapientie: *Intrans in domum meam, scilicet conscientiam meam, conquiescam in ea.* Homo habens conscientiam mundam a mortali peccato, habet pacem, quia non habet conscienciam |77ra| remordentem. Set peccator in mortali non habet quietem, quia habet *mulierem litigiosam*, scilicet conscienciam suam remordentem. Peccator est sicut ioculator qui cotidie querit nouum hospicium, et quando uenit ad suum non inuenit peius, quia contra eum insurgit uxor, filii et¹⁰ familia. Ita peccator rediens ad conscienciam. Quomodo potest habere pacem qui in tantis <peccatis> Creatorem suum offendit? Quomodo haberet quis pacem qui haberet uermem cor suum corrodentem, qui haberet gladium super capud suum euaginaturn ad occidendum, qui iaceret in loco solitario et omni bono uacuo, et in tali lecto ubi essent centum homicidia perpetrata? Ita est de peccatoribus qui habent uermem consciencie corrodentem, teste Ysaia LXVI:¹¹ *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur.* Habent enim gladium super se euaginaturn comminationem mortis: *Nisi conuersi fueritis, <gladium suum uibrabit>* etc. Sunt in loco derelicto a Deo et angelis; iacent in lecto ubi sunt multa homicidia perpetrata; quot ibi |77rb| sunt peccata mortalia, tot ibi sunt homicidia. In tali statu non potest homo habere pacem. Set quando conuertitur peccator ad Deum et habet amaritudinem magnam de peccatis suis, tunc conuertit Deus illam amaritudinem in spiritualem consolationem, Ps.: *Secundum multitudinem dolorum nostrorum* etc. Mirabile est de misericordia Dei. Quanto aliquis penitens habet maiorem dolorem in corde de peccatis suis, tanto plus dat ei Deus de consolatione. Vnde notabiliter dicit Ionas propheta de hoc: *Proiecasti me in profundum maris, et flumen circumdedit me.* Mirabile esset si unum flumen per mare currens mare excederet. Ita est mirabile quando aliqua consolatio spiritualis tantam amaritudinem excedit de peccatis, quando conuertit Deus illam amaritudinem in dulcedinem.

8 Est quarta leticia celestis, de qua Ps.: *Adimplebis me leticia cum uultu tuo.* De ista

⁹ viii] added in the margin in another hand

¹⁰ et] filia written after and deleted

¹¹ LXVI] added in the margin in another hand

Ysa. LI:¹² *Gaudium et leticia inuenietur in ea*, scilicet celesti patria, *graciarum accio et uox laudis*. Gaudium est de re inuenta quando pro |77va| nichilo habetur. Ita ibi <erit> magna leticia quando pro parua penitencia habebitur uita beata. Ps.: *Concidisti saccum meum, et circumdedisti me leticia*. Homo in futura uita beata totus erit circumdatus leticia. Maxime post resurrectionem generalem erit totus circumdatus gloria, interius, exterius, sursum, retrorsum, ante, retro, a dextris et sinistris. Interius, de contemplatione diuinitatis oculis cordis; exterius, de contemplatione humanitatis oculis¹³ carnis, ut Io. x:¹⁴ *Sive ingrediatur sive egrediatur, pascua inueniat*; sursum, de tanta remuneratione; retrorsum, de penarum euasione, quia *letabitur iustus cum uiderit uindictam* etc.; ante, de beatorum societate; retro, de periculorum mundi euasione. O quantum gaudet Magdalena, que tot euasit pericula, et alii qui fuerunt magni peccatores in hac uita, qui modo magni sunt in illa patria, in quibus habundauit peccatum, superhabun|77vb|dat modo gloria! Erunt sicut piscis in aqua, quando cuilibet electo dicetur uoce dominica, Matth. xxv:¹⁵ *Intra in gaudium domini tui*. Non dicit quod gaudium intret in eum, set intra in gaudium. Sicut enim patrefamilias intrante domum tota familia letatur, ita qui intrabit in illam domum letabitur omnis curia celestis etc.

<COLLATIO>

Sermo eiusdem fratris eadem dominica

Letatus sum in hiis que dicta sunt michi etc.

9 Dictum est supra in primo sermone quomodo sancta mater Ecclesia filios suos fideles Christianos, qui fuerunt usque ad istam mediam Quadragesimam in labore penitencie pro peccatis suis, inuitat ad gaudium et leticiam, et ad quam leticiam quoniam ad spiritualem <leticiam> cordis, ut de spiritali ueniat ad quartam leticiam celestem. Restat dicere de aliis duobus membris, scilicet leticie materia: *in hiis que dicta sunt michi*; et leticie causa: *in domum Domini ibimus*.

10 Circa primum, que sit materia huius leticie, nota quod quatuor dicta |78ra| sunt in tribus dominicis precedentibus et in ista <dominica> que sunt leticie magna materia et debent in nobis omnibus impleri uel in proximo implenda.

11 Primum de quo debemus letari est de dyaboli aduersarii nostri eiectione et uictoria <Christi>. Hoc dictum fuit in prima dominica. Secundum de erga peccatores Dei misericordia. Hoc dictum fuit in secunda dominica de muliere Cananea. Tercium de profectu boni operis. Hoc dictum fuit in tertia <dominica>. Quartum de nostra ductione ad patriam. Hoc habemus in ista dominica.

12 Primum ergo pro quo debemus letari est de inimici nostri expulsionem, scilicet dyaboli supplantatione et uictoria, quando Christus, qui est capud nostrum, deuicit dyabolum de omni temptatione de qua primum hominem uicerat superbie, auaricie et gule. De ista nobili uictoria dicit Ysaias: *Letabuntur coram te, sicut qui letantur in messe, sicut letantur uictores capta preda, quando diuidunt spolia*. |78rb| Et reddit causam huius uictorie: *Iugum enim honeris eius, et sceptrum dominationis superasti*. Vere iugum dyaboli

¹² 11] added in the margin in another hand

¹³ oculis] cordis written after and deleted

¹⁴ Io x] added in the margin

¹⁵ Matth xxv] added in the margin in another hand

est honerosum, unde Petrus apostolus: *Nolite imponere nobis iugum, quod neque nos neque parentes nostri portare potuimus*. Iugum enim est peccatum, Ps.: *Iniquitates mee supergressae sunt caput meum, et sicut honus etc.*

13 Notabiliter autem dicit *uirgam dominationis*, quia multum dominatur dyabolus homini quando pro una delectatione momentanea peccati facit eum eternaliter cruciari. Vnde super illud: *Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum*, dicit Glossa, “Vsue dicuntur peccata, quia plus acquirit peccator in suppliciis quam commissum sit in peccatis.” Contra insultus ergo dyaboli debemus fortiter pugnare exemplo Redemptoris nostri qui eum deuicit, <et> exemplo Iude Machabei strenui militis, de quo legitur primo Mach.: *Surrexit Iudas, et adiuuabant eum fratres sui, et preliabantur prelium* |78va| *Israel cum leticia*. Iudas <interpretatur> confitens, <et signat> qui modo debet surgere a peccato. Homo enim qui dormiens sedet uel iacet, non potest bene pugnare. Homo sedet per peccati consensum, iacet in peccato prauis operis, dormit in peccato male consuetudinis, surgat ergo a peccatis per confessionem. Et bene dicit quod adiuuabant eum fratres eius, quia contra demones unus homo requirit multos adiutores. Vnus frater in congregatione per se non potest contra multos demones pugnare, set auxilio aliorum bene potest, quia *frater qui adiuuatur a fratre quasi ciuitas firma*. Si temptatur aliquis de luxuria, alius qui continens est adiuuat eum de castitate; si unus de ira, alius reducet ad pacem. Et quomodo adiuuant? Reducendo ad memoriam exempla, et maxime sancti sanctorum, Christi, cuius tota uita fuit in labore. Ecce quomodo unus non potest per se pugnare, set cum aliis potest. |78vb| Vnde in Ecclesiaste: *Ve soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem <se>*. Si autem duo fuerint, unus fouebit alium. Si duo in congregatione, multo plus plures possunt. Hoc est primum de quo debemus letari, scilicet de Saluatoris nostri contra dyabolum uictoria.

14 Secundum de quo debemus letari est de misericordia Dei erga peccatores. Ipse enim neminem uult perire, set omnes quantum est de se cupit saluare. Quando aliquis dampnatur, culpa sua est. Immo quod tot hodie dampnantur maximus dolor est. De ista misericordia dicitur in Psalmo: *Ego autem in misericordia tua speraui*. Item Ysa.: *Derelinquat impius uiam suam, et reuertatur ad Dominum*; et post: *Quia in leticia egrediemini*, scilicet a peccatis. Homo letanter debet relinquere peccatum et letanter facere bonum opus penitencie. Hoc totum habitum est in secunda dominica, scilicet de muliere Cananea, cui a Domino dictum est: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut* |79ra| *uis. Et sanata est filia eius in illa hora*. Felix est illa anima cui Deus misericorditer remittit peccata. Hec debet esse petitio nostra apud Dominum, ut remittat peccata nostra. Sicut dominus seruo suo, qui in multis offendit eum, magnam gratiam facit quando ei offensas remittit et ad amorem suum reuocat †pacem quod cum ea facit.†

15 Tercium de quo et pro quo debet letari homo est de profectu boni operis. Quia non sufficit homini peccata sua relinquere et bonum agere, nisi studeat de bono in melius proficere, et sic in eo perseuerare, hoc aperte dicit Isa.: *Letabitur deserta et inuia*,¹⁶ *et florebit quasi lilium. Germinans germinabit, et exultabit letabunda et*¹⁷ *laudans*. Deserta et inuia est peccatrix anima; quamdiu est in peccato quasi bonis operibus

¹⁶ inuia] ianua

¹⁷ et] gaudens written after and deleted

aliena, a Deo et angelis eius est deserta et derelicta. Cesset ergo peccare, et tunc letabitur per bonum propositum, florebit in presenti fructu penitencie, ger |79rb| minabit in futuro fructu leticie, et exultabit in patria uisione Dei. Hoc totum habitum est in dominica tertia de Ioseph, qui interpretatur accrescens, et signat quemlibet Christianum qui modo debet de bono in melius proficere, de uirtute in uirtutem crescere. Vnde in epistola dicebatur: *Ambulate in dilectione*, id est proficite in dilectione. Et in euangelio: *Erat Ihesus eiciens demonia*. Quando homo eicit ab homine peccata oris confessione et cordis contritione, quid restat ei, nisi ut exerceat se ad opera penitencie, ut post satisfactionem perueniat ad gaudia celestis patrie.

16 Sequitur quantum pro quo debemus letari, quod tangitur in ista media Quadragesima, de nostra ductione ad patriam. Vnde hodie legimus quod Moyses eduxit filios <Israel> de terra Egypti ad terram promissionis. Sic Dominus dux noster ducet nos de hoc mundo ad terram illam beatam, quam promisit electis suis per triplicem dietam, scilicet contritionis cordis, confessionis oris, satisfactionis |79va| operis. Vnde dicebat Moyses: *Ibimus uiam trium dierum in solitudine*. Via trium dierum est contritio cordis, confessio oris, satisfactio operis. De ista triplici dieta in Psalmo: *In mari uia tua*, Glossa, “in amaritudine cordis, et semite tue in aquis multis, in lacrimosa confessione oris, et uestigia tua [et] non cognoscentur, post satisfactionem operis.” Immo statim post istam triplicem dietam uolaret homo ad requiem.

17 Vltimo notatur leticie causa cum dicit: *in domum Domini ibimus*. De ista domo Baruc: *O Israel, quam magna est domus Domini, et ingens locus possessionis eius!* In illa domo est perfecta iocunditas, iocunda sacietas, pulcritudo et eternitas.

18 Dico quod in illa domo est iocunditas anime et corporis sine aliqua admixtione doloris, Ps.: *Quam dilecta tabernacula tua* etc.! Item: *Beati qui habitant in domo tua, Domine*, quasi admirando loquitur, dicens: “Beatus esset qui in una sola die posset |79vb| ibi habitare.” Ps.: *Melior est dies una etc. super mil<|>ia huius mundi*. De ista iocunditate in Ecclesiastico: *Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super eum* etc. Thesaurus in presenti non habetur nisi per partes, set ibi totus thesaurus glorie habebitur sine fine.

19 Item ibi est iocunda sacietas, Ps.: *Saciabor cum apparuerit gloria tua*. De nulla re temporali posset homo hic repleti quantumcumque pulcra esset et magna. Set tunc repletus erit, Ps.: *Replebimur*¹⁸ *in bonis domus tue*, bonis que nec oculus uidit etc.

20 Item <ibi est> mansionis eternitas, unde uocat Apostolus ciuitatem illam celestem eternam, dicens: *Scimus quoniam si terrestris domus nostra dissoluatur, quod domum, non manufactam, eternam habebimus in celis*. Loquitur secundum humanum morem. Si enim domus militis dissoluitur propter regem dominum suum, potest dominus reedificare. Ita si domus nostra corporis per penitentiam propter Deum |80ra| dissoluitur, potest¹⁹ Dominus meliorem reedificare, immo reformare. Vnde Apostolus ad Philippenses: *Saluatorem expectamus Dominum Ihesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostre, configuratum corpori claritatis sue*. Hoc attendens Psalmista dicebat: *Hec recordatus sum, et effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei*. Ad quam ...

¹⁸ Replebimur| replebimus

¹⁹ potest| potens